

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA RAQAMLI MENEJMENT TIZIMLARINI JORIY ETISH MUAMMOLARI VA ULARNING YECHIMLARI

Xabibullayev Qaxramon Shukrulloevich
Sharq Universiteti Nazoart va sifat
monito 'ringi bo'lim boshlig'i

Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish jarayonlari barcha sohalar qatori oliy ta'lim tizimiga ham chuqur kirib bormoqda. Ta'lim jarayonini boshqarish, rejalashtirish, monitoring va tahlil qilishda zamonaviy raqamli menejment tizimlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish, inson omiliga bog'liq xatolarni kamaytirish, shaffoflikni ta'minlash va tezkor qarorlar qabul qilish imkonini beruvchi raqamli menejment tizimlarini joriy etish dolzarb masalalardan biridir. Shu bilan birga, mazkur tizimlarni joriy etish jarayonida qator muammolar yuzaga kelmoqda. Ushbu tezisda oliy ta'lim muassasalarida raqamli menejment tizimlarini joriy etish jarayonidagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi.

Raqamli menejment tizimlari – bu ta'lim muassasasi faoliyatini yagona axborot platformasi orqali boshqarish, ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va tahlil qilishga xizmat qiluvchi kompleks dasturiy vositalardir. Ushbu tizimlar quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi: o'quv jarayonini boshqarish, kadrlar bo'limi faoliyati, moliyaviy nazorat, talabalar kontingenti bilan ishlash, reyting va baholash tizimi, hujjat aylanishi hamda strategik rejalashtirish. Raqamli menejment tizimlari orqali oliy ta'lim muassasalarida boshqaruvning aniqligi va tezkorligi ta'minlanadi, ortiqcha qog'ozbozlik kamayadi, ma'lumotlar bazasining yaxlitligi saqlanadi va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi tahliliy ma'lumotlar shakllantiriladi.

Oliy ta'lim muassasalarida raqamli menejment tizimlarini joriy etishda uchraydigan muammolarni bir nechta guruhlariga ajratish mumkin.

Birinchidan, moddiy-texnik bazaning yetarli emasligi muammosi mavjud. Ko'plab oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy serverlar, kuchli kompyuter texnikasi va barqaror internet tarmog'i yetishmaydi. Bu esa raqamli tizimlarning to'liq va uzluksiz ishlashiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ikkinchidan, kadrlar salohiyatining yetarli darajada shakllanmaganligi muhim muammolardan biridir. Raqamli menejment tizimlari bilan ishlash uchun nafaqat IT mutaxassislar, balki rahbar xodimlar va professor-o'qituvchilar ham raqamli savodxonlikka ega bo'lishi lozim. Amaliyotda esa ko'plab xodimlarning yangi texnologiyalarga moslashishi sekin kechmoqda.

Uchinchidan, tashkiliy va boshqaruvga oid muammolar ham mavjud. Raqamli tizimlarni joriy etishda aniq strategiya va yo'l xaritasining mavjud emasligi, bo'limlar o'rtasida ma'lumot almashinuvi mexanizmlarining to'liq ishlab chiqilmaganligi jarayon samaradorligini pasaytiradi.

To'rtinchidan, axborot xavfsizligi va ma'lumotlarni himoyalash masalalari dolzarb hisoblanadi. Talabalar va xodimlarga oid shaxsiy ma'lumotlarning raqamli tizimlarda saqlanishi ularni himoyalash bo'yicha yuqori darajadagi xavfsizlik choralarini talab etadi. Bu boradagi yetarli tajribaning yo'qligi tizimga bo'lgan ishonchni kamaytiradi.

Yuqorida qayd etilgan muammolarni hal etish uchun bir qator tizimli choralarni amalga oshirish zarur. Avvalo, oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash lozim. Zamonaviy server infratuzilmasini yaratish, tezkor va barqaror internet bilan ta'minlash, litsenziyalangan dasturiy ta'minotlardan foydalanish raqamli menejment tizimlarining samarali ishlashini ta'minlaydi.

Ikkinchidan, kadrlar tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Rahbar xodimlar, professor-o'qituvchilar va texnik xodimlar uchun maxsus treninglar, seminarlar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish orqali ularning raqamli kompetensiyalarini oshirish mumkin.

Uchinchidan, raqamli menejment tizimlarini joriy etishda bosqichma-bosqich yondashuvni qo'llash maqsadga muvofiqdir. Dastlab ayrim bo'limlarda pilot

loyihalarni amalga oshirish, aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etgan holda tizimni kengaytirish ijobiy natijalar beradi.

To'rtinchidan, axborot xavfsizligini ta'minlash bo'yicha aniq me'yoriy hujjatlar va ichki reglamentlar ishlab chiqilishi zarur. Ma'lumotlarni zaxiralash, kirish huquqlarini cheklash va zamonaviy himoya vositalaridan foydalanish orqali tizim xavfsizligini oshirish mumkin.

Shuningdek, oliy ta'lim muassasalari o'rtasida tajriba almashish, milliy va xalqaro ilg'or tajribalarni o'rganish raqamli menejment tizimlarini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Oliy ta'lim muassasalarida raqamli menejment tizimlarini joriy etish jarayonida normativ-huquqiy bazaning yetarli darajada shakllanmaganligi ham muhim muammolardan biri hisoblanadi. Amaldagi ayrim me'yoriy hujjatlar an'anaviy boshqaruv tizimlariga moslashtirilgan bo'lib, raqamli boshqaruv jarayonlarini to'liq qamrab olmaydi. Bu holat hujjat aylanishida ikkilik holatni keltirib chiqarib, bir vaqtning o'zida ham elektron, ham qog'oz shakldagi hujjatlardan foydalanishga majbur qiladi.

Shuningdek, raqamli imzo, elektron hujjatlarning yuridik kuchi va ularni arxivlash masalalarida aniqlik yetishmasligi tizimdan samarali foydalanishga to'sqinlik qilmoqda. Natijada rahbar xodimlar raqamli menejment tizimlariga to'liq ishonch bildirmay, an'anaviy boshqaruv usullariga murojaat qilishni davom ettirmoqda.

Mazkur muammoni hal etish uchun oliy ta'lim tizimiga oid normativ-huquqiy hujjatlarni raqamlashtirish talablariga mos ravishda takomillashtirish, elektron hujjat aylanishi bo'yicha yagona standartlarni joriy etish lozim. Bu esa boshqaruv jarayonlarini soddalashtirish va tizim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Raqamli menejment tizimlarini joriy etishda mavjud axborot tizimlari bilan integratsiya masalasi ham dolzarb hisoblanadi. Ko'plab oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayoni, buxgalteriya, kadrlar bo'limi va talabalar bilan ishlash bo'yicha alohida-alohida dasturiy vositalar mavjud. Ushbu tizimlar o'rtasida o'zaro

bog'liqlikning yo'qligi ma'lumotlarning takroran kiritilishiga va xatolarga olib keladi. Integratsiya muammolari, ayniqsa, yagona ma'lumotlar bazasini shakllantirishda sezilarli bo'ladi. Turli tizimlarda saqlanayotgan ma'lumotlarning mos kelmasligi tahliliy hisobotlar tayyorlash jarayonini murakkablashtiradi va boshqaruv qarorlarining aniqligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu muammoni bartaraf etish uchun yagona platformaga asoslangan raqamli menejment tizimlarini ishlab chiqish yoki mavjud tizimlarni API texnologiyalari orqali integratsiyalash zarur. Bu esa axborot oqimlarini optimallashtirish va boshqaruv jarayonlarining uzviyligini ta'minlaydi.

Raqamli menejment tizimlarining joriy etilishi nafaqat boshqaruv, balki pedagogik jarayonga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'quv yuklamalarini rejalashtirish, dars jadvalini shakllantirish, talabalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini monitoring qilish jarayonlari avtomatlashtiriladi. Bu esa professor-o'qituvchilarning ish yukini kamaytirib, ularning ilmiy va metodik faoliyatga ko'proq e'tibor qaratishiga imkon yaratadi. Biroq ayrim hollarda raqamli tizimlarning noto'g'ri joriy etilishi pedagogik jarayonda qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, tizim interfeysining murakkabligi yoki texnik nosozliklar o'qituvchilar va talabalar uchun qo'shimcha stress omiliga aylanishi ehtimoli mavjud. Shu sababli raqamli menejment tizimlarini loyihalashda foydalanuvchi ehtiyojlarini hisobga olish, tizimning qulay va tushunarli interfeysga ega bo'lishini ta'minlash muhimdir. Bundan tashqari, texnik qo'llab-quvvatlash xizmatining uzluksiz faoliyati pedagogik jarayonning barqarorligini saqlashga xizmat qiladi.

Rivojlangan davlatlar oliy ta'lim tizimida raqamli menejment tizimlaridan foydalanish bo'yicha katta tajribaga ega. Ushbu mamlakatlarda universitetlar faoliyati to'liq raqamlashtirilgan bo'lib, barcha boshqaruv jarayonlari yagona axborot tizimi orqali amalga oshiriladi. Xalqaro tajribani o'rganish va uni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish raqamli menejment tizimlarini joriy etishda muhim omil hisoblanadi. Bunda xorijiy tajribani to'liq ko'chirib olish emas, balki mahalliy shart-sharoitlar, kadrlar salohiyati va moddiy-texnik imkoniyatlarni inobatga olgan holda

moslashtirish maqsadga muvofiqdir. Xalqaro hamkorlik loyihalari, qo'shma dasturlar va tajriba almashish orqali raqamli boshqaruv tizimlarini takomillashtirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abankina I.V., Filatova L.M. **Tsifrovye platformy v sisteme upravleniya universitetom** // Universitetskoe upravlenie: praktika i analiz. – Yekaterinburg, 2021. – №2. – S. 34–41.
2. Abduqodirov A.A., Begimqulov U.Sh. **Oliy ta'lim tizimida raqamli boshqaruv va axborot texnologiyalarini joriy etish masalalari** // Ta'lim va innovatsiyalar. – Toshkent, 2021. – №3. – B. 15–21.
3. Kuzminov Ya.I., Frumin I.D. **Tsifrovaya transformatsiya vysshego obrazovaniya: upravlencheskie podxody** // Voprosy obrazovaniya. – Moskva, 2020. – №4. – S. 8–28.
4. Selwyn N. **Digital Education in Universities: Management, Policy and Practice**. – London: Routledge, 2022. – 214 p.
5. Xodjayev B.X., Rahimov D.A. **Oliy ta'lim muassasalarida raqamli transformatsiya jarayonlarini boshqarish**. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 168 b.